

SÜLI AMARILLA LUCA

Az „Európai nevelés(ek) / oktatás(ok)” nemzetközi konferencián elhangzott előadásokról

Fehérvárcsurgó, 2022. március 25–26.

A fehérvárcsurgói Károlyi Kastély Európai Kulturális Találkozó Központjában március 25–26-án, a Károlyi József Alapítvány rendezte meg az „Európai nevelés(ek) / oktatás(ok)” elnevezésű nemzetközi konferenciát. A találkozón számos, különböző európai országból érkező szakember tartott előadást az oktatás és nevelés helyzetéről, az azt érintő kérdésekről és aktuális kihívásokról. Az előadásokon az idővel való gazdálkodás, a tanárképzésben felmerülő nehézségek, az oktatás stratégiai tervezése, valamint a demokráciára nevelés kérdésköre is visszatérően mutatkozott meg. Különösen figyelemre méltónak találtam, hogy az előadók reflektáltak a konferenciát megelőző hónapban kialakult háborús helyzet kapcsán felmerülő oktatást és nevelést érintő kérdésekre. Az egyes szekciók végén lehetőség nyílt szakmai vitára, ahol az előadókhöz intézett kérdések nyomán az adott téma és a jelen kihívásai közötti összefüggések megvitatására is sor került.

A kétnapos esemény során tizenhét előadást hallhattunk, hat egymást követő szekcióra bontva. Március 25-én a „Mire való a nevelés és az oktatáskutatás?”, valamint a „Mi az, ami nevel?” kérdésköröket és néhány nemzeti oktatási rendszert tekintettünk át. Március 26-án a „Hagyományos és új utak több emberségért” címszó alatt mutattak be oktatási rendszereket és környezeti, illetve zenei neveléssel foglalkozó előadásokat.

Károlyi György, a nagykárolyi Károlyi grófi család tagja, a Károlyi József Alapítvány alapítója megnyitójában kihangsúlyozta a nevelés és oktatás témaköre esetében különösen fontos sokoldalú megközelítést, melynek lehetőségét a különböző európai országokból érkező előadók perspektívái nyújtják – és ennek relevanciáját Magyarországra nézve. Továbbá kiemelte, hogy a nemzetközi szakmai megmozdulások – mint ez az egyébként évente megrendezett társadalomtudományi témájú nemzetközi konferencia is – meghatározóak a tudományos kapcsolatok építéséhez és az aktuális kérdések egyetemleges megvitatásához.

Az első nap tehát a „Mire való a nevelés és az oktatáskutatás?” kérdés jegyében zajlott. Prof. Louis Marmoz, az Association Francophone Internationale de Recherche Scientifique en Education alapítója és elnöke „Az oktatáskutatás viszonya az időhöz és magához az oktatáshoz” címmel tartotta meg az első előadást. Hangsúlyozta, hogy az idővel való gazdálkodás a legnagyobb megpróbáltatás az oktatásügy számára, mind az

oktatáskutatás, mind az oktatásszervezés szempontjából. Elmondása szerint kollektív reakcióra van szükség, valamint megfelelő kommunikációra a közigazgatási hatóságok és a kutatók között, a döntéshozatali idő és a kutatási idő összeegyeztetése érdekében.

A második előadó, *Dr. Karikó Sándor*, a Szegedi Tudományegyetem tanára, az Alkalmazott Filozófiai Társaság alapító tagja és titkára a háború és a nevelés kapcsolatát járta körbe „*A háború hatása a nevelésre*” című előadásában. A személyiségformálás szempontjából egyrészt a bátorságot, a hősiességet és a hazafias nevelés pozitívumait emelte ki, másrészt a háborúval járó élet-halál kérdés súlyossága került előtérbe. Konklúziójában a béke fókuszba helyezése kristályosodott ki mint olyan válasz, melyet a nevelésnek ezen a ponton a problémára adnia kell.

A harmadik előadásban *Dr. Kaposi József*, a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozatának elnöke a történelemtanítás komplexitásának példáján keresztül hangsúlyozta ki, hogy demokratikus elkötelezettségű pedagógusokra van szükség. „*A történelemtanítás és demokráciára nevelés kérdései Magyarországon*” című előadásban többek között egy olyan folyamatos, visszajelző oktatáskutatás iránti igényről volt szó, amely a diákok és tanárok aktuális helyzetét méri fel, és az őket érintő gyakorlati problémákra biztosít rálátást. A kihívások között itt is megjelentek – mint a konferencia témáinak nagy részében – a tanárképzéssel kapcsolatos kérdések, például a diszciplína vs. pedagógia dilemma – melyben kérdésessé válik, hogy a tanárképzésben mire fektessenek nagyobb hangsúlyt – valamint az elmélet és a gyakorlat közötti szakadék. Teendőként felmerült **az érdemi véleménynyilvánítás lehetőségének biztosítása az oktatáskutatók számára**, a lokális problémamegoldás szervezése, továbbá a szakmai közösségek és hálózatok létrehozása, fenntartása.

A következő két részes szekció „*Mi az, ami nevel?*” címszó alatt futott. *Livia Cadei*, a brescai Szent Szív Katolikus Egyetem Pszichológiai Karának általános és szociálpedagógia professzora, a „*Pedagógia, új humanizmus és demokrácia: oktatáskutatás a közjó érdekében*” című előadásában arra hívta fel a figyelmet, hogy új megközelítésre van szükség, mely lehetővé teszi a fenntartható fejlődést és a töredezett társadalmak újraépítését. Javaslatá szerint a szükséges álláspont az új-humanizmus, melynek mentén újra kell gondolni a kutatások folyamatát magát, alapvetővé kell tenni a politika és az oktatáskutatás közötti kommunikációt, és fokozni a demokratizálódást.

Az ezt követő előadásban a „*Vallásközi nevelés – hozzájárul-e az európai kohézióhoz?*” kérdést járta körül *Prof. Dr. Reinhold Mokrosch*, vallástudomány- és valláspedagógia-kutató. A vallásközi nevelés előtt álló feladatokkal kapcsolatban hangsúlyozta, hogy mivel minden ember más és más, a vallásközi nevelés különböző formáinak (alapvető vallásközi nevelés, egzisztenciális vallási nevelés, gyakorlatorientált vallásközi képzés) együttes alkalmazása elengedhetetlen ahhoz, hogy a békés együttélés Európá-szerre lehetővé váljon.

A harmadik előadást *Prof. Dominique Groux* tartotta „*Irodalmak és nevelések: az iskola jövőjének megkérdőjelezése múltbeli szövegek alapján*” címmel, s benne hét irodalmi művet vizsgáló összehasonlító oktatáskutatásán keresztül bemutatta, hogy az oktatás és az irodalom kéz a kézben jár. Kiemelte, hogy számos klasszikus szerzőt foglalkoztattak az oktatás kérdései, így műveikben érdekes, oktatással kapcsolatos következtetésekre lehetünk. Konklúziója szerint a gondolatot, miszerint a bátorító oktatás sokkal hatékonyabb, mint a szankcionáló, többek között olyan klasszikus irodalmi művek is alátámasztják, mint J. D. Salinger *Zabhegyező* című regénye.

A szekció utolsó előadása „*Vallásitanítás az iskolákban: európai irányzatok és belga sajátosság*” címmel hangzott el *Laure Tisseyre* előadásában, aki a Brüsszeli Szabadegyetem vallástudományi és neveléstudományi doktori hallgatója. Fókuszába a vallás került, pontosabban annak helye és szerepe az oktatásban és a közéletben, egy globalizált világban, ahol a migráció és a színes demográfiai összetétel miatt a „jó élet” koncepciója maga is egyre sokszínűbbé válik. Az előadó külön figyelmet fordított a vallási többféleséget érintő kérdésekre, a vallásos intézmények szerepének csökkenését és a vallás privatizációját középpontba állítva. Ezen túl még az állampolgársággal és a vallással kapcsolatos tantárgyak együttes oktatásának problémáiról és nehézségeiről beszélt.

Az egyes szekciókat követő vitákban – ahol a közönségnek is volt lehetősége hozzászólni az előadásokhoz, valamint további kérdéseket intézni az előadókhöz – tisztán látható volt, hogy egyes témák és kérdések az eltérő véleményeken és perspektívákon keresztül ténylegesen sokszínű megvilágításban mutatkoznak. Azt gondolom, már önmagában értékteremtő a sokoldalú gondolkodás egy adott problémáról, azonban amit kivételesnek találtam, az a két nap alatt felvetődő megoldási javaslatok széles tárháza.

A péntek délutáni „*Néhány nemzeti oktatási rendszer*” témakört *Anneli Temmes*, a FinnAgora jelenlegi igazgatója nyitotta meg „*A finn oktatási rendszer: struktúra, célok és fejlődés az elmúlt években*” című előadásával. A finn oktatási rendszer részletes bemutatása során rávilágított a helyi igényeknek megfelelő oktatásszervezés fontosságára, mely elengedhetetlen a finn oktatás céljának eléréséhez; a mindenki számára magas színvonalú oktatás biztosításához. Elmondása szerint **az oktatás sikerét többek között a képzett tanárok, a tanárképzésbe fektetett pénz, a tanári szakszervezetek megfelelő működése és a tanárok társadalmi elismertsége eredményezte.**

A finn oktatási rendszer bemutatását követte a dán oktatási rendszerben felvetődő kérdésekkel foglalkozó előadás, melyet *Prof. Lars Qvortrup*, az Aarhusi Egyetem Dán Oktatási Főiskolájának professzora tartott „*Kötelező iskolák Dániában: az állami és magánintézmények keveréke – a befogadásra összpontosítva*” címmel. Elsőként a kötelező iskoláztatás és a kötelező oktatás közti különbségről volt szó – utóbbi esetében a szülő felelőssége, hogy a gyerek oktatásban részesüljön. Ennek megfelelően Dániában az állami iskolák mellett a független iskolák rendszere is kialakult az évek alatt. A dán oktatás jelenlegi legnagyobb kihívásaként az inklúzióra törekvést határozta meg az előadó, mind az állami, mind a független iskolák esetében.

Az európai kitekintés után a Magyar Pedagógiai Társaságot bemutató előadás következett *Dr. Kálmán Anikó*, a társaság alelnöke és a társaság egy tagja, *Dr. Katteinpornói Rita* előadásában, „*130 éves a Magyar Pedagógiai Társaság: Kihívások és válszkeresések az értékorientált nevelés szolgálatában*” címmel. A társaság húsz szakosztállyal rendelkezik, változatos programokat és rendezvényeket szerveznek, minden érdeklődőnek lehetősége van a csatlakozásra. Az előadók mindenekelőtt a pártok, idő és történet fölött álló, szilárd pedagógiai álláspont szükségességét hangsúlyozták a nevelés-oktatás gyakorlatában, melyhez nélkülözhetetlen a pedagógusok felkészítése a társadalmi átalakulás és az ezzel járó problémák kezelésére, valamint a nyílt, szakmai diskurzus lehetővé tétele és fenntartása.

A nap zárásaként egy, az európaiktól merőben különböző oktatási perspektívával ismerkedhettünk meg *Dr. Hidasi Judit*, magyar nyelvész, japanológus, a Budapesti

Gazdasági Egyetem kommunikáció professzora „*Oktatás/nevelés – japán módra*” című előadásában a japán oktatási rendszer egykor kiemelkedő modellje és a jelenlegi krízishelyzete közötti kontrasztot mutatta be. Az egységes viselkedésre, kemény munkára és fegyelmettségre nevelő iskolarendszer példás működése a '90-es évektől, többek között a társadalmi átalakulás (öregedő társadalom, csökkenő gyerekszám, otthoni és iskolai erőszak, morális lazulás) által okozott identitáskrízis következtében oktatási válságba torkolt. A gyerekek és fiatalok deviáns viselkedési formák felé fordultak (iskolakerülés, iskolai kínzás – japánul „ijime”, mely erősen agresszív fizikai és pszichológiai zaklatásra utal –, kivonulás a társadalomból, valamint az oktatás és a munka világából), hogy így tiltakozzanak az előttük álló jövőkép ellen. A fiatalok kommunikációs deficitje is komoly problémákat okoz, ilyen például az angoltudás hiánya. A japán oktatás kritikus helyzetének hangsúlyozásával az előadó az oktatási célok és módszerek átgondolt rendezésének szükségességére hívta fel a figyelmet, melynek első lépései meglátása szerint a kreatív gondolkodás fejlesztésében, az iskolakultúra és a tanárképzés átalakításában keresendők.

A szombati nap „*Hagyományos és új utak több emberségért*” témához kapcsolódó előadásokkal telt. Elsőként *Eleftheria Siapanidou*, az ELTE Görög Tanszékének vendégoktatója tartott előadást „*A görög oktatási rendszer és az előtte álló kihívások a 21. század elején*” címmel. A görög oktatási rendszerben az egyik legnagyobb kihívást a tankönyvek és az infrastruktúra minőségbeli problémái jelentik. A központosított tananyag túl soknak bizonyul, a megfelelő időgazdálkodás nem kivitelezhető, továbbá a tankönyvek tele vannak hibával és átfedéssel. Az infrastruktúra esetében a vidéki iskolák hiányos felszereltsége okoz komoly gondot, nem megfelelőek az alapvető működéshez szükséges feltételek. Ezekkel a nehézségekkel összefügg a korrepetálás népszerűsége miatt eltorzuló oktatási folyamat helyzete. Ahhoz, hogy a tanulók jó tanulmányi eredményt érhesseken el, szükségessé vált a délutáni és esti órák látogatása, ami komoly anyagi terhet is jelent a családok számára. Az állami iskolákban tapasztalt oktatási színvonal olyan mértékben alacsony, hogy privát korrepetáló iskolák is megjelennek, hogy kompenzálják a rendszer hátrányait iskolán kívüli oktatással. A másik alapvető kihívást a tanárok toborzásával és kinevezésével járó nehezen kezelhető problémák eredményezik. **A komoly munkaerőhiány miatt ideiglenes tanárokat neveztek ki**, ami önmagában még nem okozna olyan nagy gondot, viszont ezek a tanárok, hogy teljesíteni tudják az adott óraszámot, egyszerre több (akár öt) különböző iskolába kerülnek. Emiatt nehezen illeszkednek be, ami növeli a munkahelyi stresszt, és sok esetben kiégést eredményez. Az előadó kiemelte, hogy a megoldás érdekében a rendszert érintő drasztikus változásokra és mindenekelőtt stratégiai tervezésre van szükség.

A második előadó, *Rubovszky Rita*, a Katolikus Tanárok Európai Egyesülete egykori alelnöke, a *Patrona Hungariae* igazgatója „*Alternatív vagy hagyományos iskolák? Téveszmék és útkeresések a mai magyar közoktatás rendszerében*” című előadásában Odüsszeusz és Orfeusz példájával szemléltette az elkerülő és a megküzdő, megoldásorientált stratégia közötti választatot, mely a magyar közoktatás előtt áll. Problémás területként jelezte többek között az iskolában jelenlévő nonformális és formális műveltségi területeken megszerzett tudásanyag közti erős szeparációt. A fiatalok mérhetetlen tudásanyagot halmoznak fel nonformális műveltségi területeken, melyre az iskola nem reflektál, az oktatás továbbra is elsősorban frontális marad, így a nonformális műveltségi tér nem kerül be a formális képzésbe. Megoldási javaslatként a tantervek

helyett a helyi sajátosságokra és igényekre helyezett hangsúlyt, a diákok közötti együttműködések lehetővé tételét és támogatását, valamint a különböző formális és nonformális műveltségi területeken felhalmozott tudás közötti szakadék megszüntetését fogalmazta meg.

A következő előadás a fenntarthatóság, a környezetvédelem és az oktatás kapcsolatával foglalkozott. *Dr. Könczey Réka* biológus, kutató-elemző, oktatáskutató, környezeti oktató, „*Környezetvédelem a pedagógiában: tanárok és tanításuk a környezeti fenntarthatóságért – alkalmazkodás az életfeltételekhez*” című előadásában hangsúlyozta a természeti tapasztalatok fontosságát és a környezeti nevelők szerepét a fenntartható fejlődési célok (mint például a társadalmi és kulturális sokféleségre és a fenntarthatóságra való nyitottság) elérésében. Továbbá a pedagógusok részéről jelentkező, hálózati alapon épülő továbbképzésekre való igényre, illetve a tantárgygondozás terén további módszertanfejlesztés szükségességére hívta fel a figyelmet.

A konferencia utolsó két előadásában a zenei nevelés kérdésköre került előtérbe. *Dr. Nemes László Norbert*, a Zeneakadémia Nemzetközi Kodály Intézetének professzora a „*Reflexiók Kodály Zoltán zenei nevelési koncepciójáról a humanisztikus nevelés törekvéseinek szemszögéből*” című előadásában a zenei nevelésben, valamint konkrétan az éneklésben és kóruséneklésben rejülő számos lehetőségre világított rá, a művészi és esztétikai értékek megbecsülésétől kezdve az érzelmi fejlődésen át egészen az intelligencia és a gondolkodás fejleszthetőségéig. Az előadó összefoglalta Kodály humanista oktatási koncepcióját, és bemutatta, hogy az túlmege a zenei nevelésen. Valójában egy belső harmóniából kiinduló, egyéni fejlődést ösztönző és közösségi gondolkodásra tanító pedagógiai szemléletet érvényesít, mely gyerekközpontú pedagógiai gondolkodásra épül, és összességében holisztikus oktatási megközelítésként értelmezhető. Végül az előadó kiemelte, hogy ez a humanisztikus nevelési koncepció a jelenlegi oktatási rendszerben is komoly létjogosultsággal és rengeteg potenciállal rendelkezik.

Zárásként *Prof. Mag. Dr. Leonore Donat*, az ausztriai Zenei neveléssel foglalkozó munkacsoport elnöke, „*Zenei nevelés Ausztriában az európai zenei hagyomány és a kulturális sokszínűség közötti feszültség területén*” címmel tartott előadást. Az ausztriai zeneoktatás jelenlegi rendszerének bemutatása után **a tanárképzés problémáit, valamint a kulturális sokszínűség és az inklúzió nehézségeit emelte ki**. Előbbi estében hangsúlyozta, hogy a tanárképzés tananyaga nem fejlődik, sőt az iskolák többségében nem zenetanár, hanem generalista – sokszor szakterületől idegen, más szakirányú tudással rendelkező – tanár oktatja a zenét. A kulturális diverzitással kapcsolatos megpróbáltatásokat elsősorban a migrációs háttérrel rendelkezők nagy száma eredményezi, az intenzív migrációs hullámot követő kihívások az oktatásügyet is nagymértékben érintik. Elsősorban Bécsben váltak sürgetővé a problémák, ugyanis a bécsi középiskolás diákoknak több mint a fele nem német anyanyelvű. Ennek a helyzetnek a tudatában az osztrák oktatásügy elsődleges céljaként határozza meg az inklúziót, az esélyegyenlőség biztosítását és az oktatási színvonal emelését, mely célok a zenei nevelésben is mérvadó szerepet játszanak. Az előadás konklúziójaként a zenei nevelésben rejülő interkulturális lehetőségekre hívta fel a figyelmet az előadó, melyek az egyéni identitás fejlődése mellett a kulturális sokszínűséghez való elfogadó és elismerő hozzáállást is lehetővé teszik.

A kétnapos, oktatási és nevelési kérdésekkel foglalkozó konferencia a számos nemzetközi és hazai előadó értéktérmető hozzájárulásának köszönhetően rámutatott a

szakmai, nemzetközi tudásmegosztás szükségességére és kiváló alkalmat nyújtott kapcsolatépítésre és sokoldalú eszmecserére. Az előadások során felmerülő célok, kihívások és javaslatok megvitatása olyan tudományos eszmecserét tett lehetővé, amely véleményem szerint nélkülözhetetlen az eredményes és átgondolt oktatáshoz. Mindezt alighanem tükrözni fogja az a kiadvány is, mely a korábbi évekhez hasonlóan a 2022-es nemzetközi „Európai nevelés(ek) / oktatás(ok)” konferencia előadásaiából is elkészül.

A minőségi előadássorozat mellett a kulturális kísérőprogram és a fehérvárstur-gói Károlyi Kastély festői környezete tette komplexen színvonalassá a rendezvényt.

1958, Csorna, Árpád utca, az általános iskola udvara

Forrás: Fortepan / Lipovits Károly